แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

1. ชื่อองค์ความรู้ เทคนิคการส่งเสริมสัมมาชีพในชุมชน

2. ชื่อเจ้าของความรู้ นางสาวจารุนันท์ สุคันธมาลย์ ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลอง จังหวัดแพร่

3. หมวดองค์ความรู้ที่บ่งชี้มี (ตามแนวทางการจัดการความรู้ของหน่วยงาน)

หมวดที่ 1 สร้างสรรค์ชุมชนพึ่งตนเองได้

4. ที่มาและเป้าหมายของการจัดการความรู้

การส่งเสริมการขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็งของรัฐบาล ซึ่งตอบสนองนโยบายรัฐบาลเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ ซึ่งได้กำหนดกระบวนการขับเคลื่อนที่เริ่มต้นด้วยการพัฒนาทักษะ การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับปราชญ์ชุมชน เพื่อให้กลับไปสร้างทีมและจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน โดยใช้พื้นที่ในบ้านปราชญ์ชุมชนหรือศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อมุ่งหมายให้ครัวเรือนที่เข้ารับการฝึกอาชีพมีความรู้ และปฏิบัติอาชีพได้จริง จนพัฒนาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และต่อยอดสู่การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ ที่มีความเข้มแข็งต่อไป

5. วิธีการ / ขั้นตอนการจัดการความรู้

ขั้นเตรียมการ

1. ศึกษา ทำความเข้าใจ แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ปี 2564

๒. ทบทวนคำสั่งแต่งตั้งทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ระดับอำเภอ

3. คัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมาย ดังนี้

3.1 เป็นหมู่บ้านที่มีครัวเรือนสมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ยกเว้นไม่มีหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการดังกล่าวให้คัดเลือกจากหมู่บ้านที่มีความพร้อมดำเนินการได้ทันที

3.2 เป็นหมู่บ้านที่ไม่เคยได้รับงบประมาณโครงการสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2562 และโครงการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

4. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ผ่านกระบวนการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน

4.1 ค้นหาปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ จากหมู่บ้าน ตามข้อ 3 หมู่บ้านละ 5 คน โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพ

4.2 คัดเลือกครัวเรือนเป้าหมาย หมู่บ้านละ 20 ครัวเรือน โดยให้พิจารณาครัวเรือน ดังนี้

1) ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย (ตามข้อมูล จปฐ.)

2) ครัวเรือนที่สนใจในการฝึกอบรมอาชีพ

5. สำรวจและวิเคราะห์อาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายต้องการฝึกอบรม โดยร่วมกันพิจารณาถึงปัจจัยความสำเร็จของการประกอบอาชีพ โอกาสทางการตลาด หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. สร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากร ผู้ถ่ายทอดและการจัดการองค์ความรู้ด้านอาชีพให้ปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ (หมู่บ้านละ 5 คน) เพื่อเตรียมพร้อมในการสร้างอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมาย

7. กำหนดรูปแบบและจัดทำแผนปฏิบัติการการดำเนินกิจกรรมสร้างและพัฒนาสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่โครงการฯ กำหนด

ขั้นดำเนินการ

1. ดำเนินกิจกรรม สร้างและพัฒนาสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้านในรูปแบบการฝึกอบรม ระยะเวลา ๑ วัน โดยให้ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน จำนวน 5 คน ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้แก่ครัวเรือนเป้าหมาย ประกอบด้วย

1.๑ สร้างความรู้ความเข้าใจในสาระที่สำคัญ ดังนี้

1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) การสร้างความมั่นคงทางอาหาร ๒) การสร้างสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน และ ๓) การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

2) ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายคัดเลือก ประกอบด้วย (1) ความสำคัญ/ความจำเป็น/ความเป็นมา (2) วิธีการ/ขั้นตอน/กระบวนการในการประกอบอาชีพ (3) คุณภาพ มาตรฐาน และ (4) ตลาด/ช่องทางการตลาด

3) วิเคราะห์อาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายคัดเลือก (ปัจจัยความสำเร็จในการประกอบอาชีพ/โอกาสทางการตลาด การต่อยอด) เพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายเห็นแนวโน้มผลสำเร็จของการประกอบอาชีพ โอกาสทางการตลาดและการพัฒนาต่อยอด เพื่อให้การประกอบอาชีพดังกล่าวประสบผลสำเร็จ เกิดรายได้และยั่งยืนโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ

1.๒ ฝึกปฏิบัติอาชีพให้ครัวเรือนเป้าหมาย ณ สถานที่ที่ครัวเรือนที่เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพจัดเตรียมไว้ โดยทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน

ขั้นหลังดำเนินการ

1. สนับสนุน และกำกับ ติดตามให้ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนและทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนในพื้นที่ ติดตามสนับสนุนการประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการ อบรมอาชีพ เพื่อส่งเสริมให้ครัวเรือนฯ ประกอบอาชีพที่ได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. สนับสนุนให้สถาบันการเงินหรือกองทุนชุมชนจัดระบบบริหารการจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพและช่องทางการตลาดแก่ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนหรือ กลุ่มสัมมาชีพชุมชนเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ได้อย่างต่อเนื่อง

3. สนับสนุนส่งเสริมให้ครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการฝึกอบรมที่ประกอบอาชีพเดียวกัน หรือประเภทเดียวกัน และประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่องได้มีการรวมกลุ่ม และสนับสนุนการจัดตั้ง และพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพตามหลัก 5 ก และเตรียมความพร้อมเข้าสู่ระบบการ ลงทะเบียนเป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP ต่อไป

6. ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการความรู้

6.1 เทคนิคและแนวทางในการทำงาน

(1) การกำหนดเป้าหมายพื้นที่ในการดำเนินการที่ชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

(2) สรรหาปราชญ์ชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นๆ เป็นที่ยอมรับและมีจิตอาสาที่จะถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นๆ ในชุมชน

(3) ประชุมเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนฯ ประชุมคณะขับเคลื่อนเพื่อซักซ้อมแนวทางปฏิบัติในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนให้บรรลุเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการ

(4) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ โดยมีทีมวิทยากรปราชญ์ชุมชน ทีมสนับสนุน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนติดตามการดำเนินงาน

(5) สนับสนุนการดำเนินงานในด้านงบประมาณในการประกอบอาชีพ ให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน

(6) ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ซึ่งหากเกิดปัญหาต้องรีบแก้ไข หากยังดำเนินอยู่จะทำให้ได้ผลไม่ตรงตามเป้าหมาย

(7) ส่งเสริม สนับสนุนต่อยอดอาชีพสร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเข้าสู่ระบบ OTOP และการดำเนินงานของบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัด เพื่อขยายตลาดในวงกว้างต่อไป

(8) ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Web site ,Facebook , Line) เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมตามโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานเพื่อชุมชนโดยชุมชน ให้ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของ

6.2 ข้อพึงระวัง (ถ้ามี)

(1) การสร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางการส่งเสริมสัมมาชีพในชุมชน นั้น ผู้นำชุมชน ครัวเรือนเป้าหมาย และชุมชนนั้น ต้องพร้อมปรับพฤติกรรมการปฏิบัติของตนเองและครอบครัวไปพร้อมๆกัน

(2) การบริหารจัดการต้องยึดแนวทาง หลักการของการส่งเสริมสัมมาชีพในชุมชน

6.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

(1) ควรศึกษาแนวทางและมีการเตรียมความพร้อม กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ตรงกับแนวทางการสร้างสัมมาชีพ เนื่องจากในชุมชนชนบท ส่วนมากจะมีผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายหลักของการดำเนินกิจกรรม

(2) บริหารจัดการช่วงเวลาการอบรม/ฝึกอาชีพ กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างตรงตามวัตถุประสงค์

(3) จัดการฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ จากรุ่นใหญ่สู่รุ่นเล็ก จากปู่ย่าตายาย สู่ลูกหลาน เพื่อเป็นการสืบสานองค์ความรู้ และสามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ต่อไป

6.4 ปัญหาและวิธีการแก้ไข

การสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน ทำให้ครัวเรือนเป้าหมายในชุมชนเกิดอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ปีละไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓ ของรายได้เดิม (ตามเกณฑ์จปฐ.) เกิดปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพต่างๆ เกิดกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง พัฒนาสู่กลุ่มอาชีพ OTOP เพิ่มขึ้น แต่กระบวนการพัฒนาตามแนวทางที่กรมฯ กำหนดให้ยังประสบปัญหาในบางประการ เช่น

(1) ผู้นำหมู่บ้านยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในแนวทางการดำเนินงานสัมมาชีพ ทำให้การขับเคลื่อนโครงการในหมู่บ้านไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ไม่มีการต่อยอดโครงการอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ และไม่มีความยั่งยืน

แนวทางแก้ไข

จัดประชุม อบรม ชี้แจงรายละเอียดแก่ผู้นำหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารสัมมาชีพชุมชนร่วมกัน

(๒) ครัวเรือนเป้าหมายไม่ดำเนินการจริง ไม่ให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน จะมีเพียงบางครัวเรือนที่ดำเนินการได้ผลจริงและเกิดอาชีพเสริม สร้างรายได้อย่างชัดเจน

แนวทางแก้ไข

คัดเลือกครัวเรือนที่มีความตั้งใจในการพัฒนาอาชีพ และจัดสรรงบประมาณต่อยอดอาชีพให้เข้มแข็ง เพื่อกระตุ้นและให้ขวัญกำลังใจแก่ครัวเรือน

(3) ไม่มีการรวมกลุ่มสัมมาชีพชุมชนอย่างจริงจัง การจัดตั้งทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพ ชุมชนในระดับตำบลและระดับอำเภอ ยังไม่มีผลการขับเคลื่อนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

แนวทางแก้ไข

๑. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่ม ตามหลัก 5 ก สนับสนุนให้ครัวเรือนสัมมาชีพที่ผ่านการพัฒนามีการรวมกลุ่มอย่างจริงจัง

2. ส่งเสริมช่องทางการตลาด ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น เช่น ตลาดประชารัฐ ตลาดนัดคลองถม และขยายผลจดทะเบียบเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชนอย่างยั่งยืน

6.5 ผลลัพธ์จากาการแก้ปัญหาและการพัฒนาเรื่องนั้น

องค์ความรู้จากการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านสัมมาชีพชุมชน ที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงานกับครัวเรือนสัมมาชีพในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ดังนี้

(๑) เกิดการรับรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพ

(๒) เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยดึงศักยภาพ ในหมู่บ้าน(ทุนชุมชน) ที่มีอยู่แล้วมาส่งเสริมต่อยอดให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน นำไปสู่ความเข้มแข็งของหมู่บ้านอย่างยั่งยืน

(๓) ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งและพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพ ทำให้เกิดองค์ความรู้จากการปฏิบัติที่ได้ผลจริง ที่สามารถบอก สอน ถ่ายทอดให้ครัวเรือนเป้าหมาย และผู้ที่สนใจได้เห็นและนำไปปฏิบัติได้จริง